

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

שנה ח / גליון שי
ערש"ק פרשת ויקרא ה'תשע"א

אדם הראשון כמושל בכיפה

הקירוב הגדול דישראל וקוב"ה שנתגלה ע"י הקרבנות

גדר הכפרה שע"י קרבן חטאת

השתדלות האדם להתאים עצמו לברכות ה'

פתח דבר

בעזרה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת ויקרא, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון שט), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ופשוט שלפעמים מעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

מאתיים וחמישים שנה
להסתלקות מורנו הבעש"ט זיע"א

קובץ זה יוצא לאור לזכות האחים
הרה"ח הרה"ת ישראל אפרים מנשה שי'
והרה"ח הרה"ת יוסף משה שי'
וכל בני משפחתם שיחיו
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל

להצלחה רבה ומופלגה בגשמיות וברוחניות

צוות העריכה וההגהה:
[ע"פ סדר הא"ב]

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי', הרב יוסף גליצנשטיין, הרב צבי הירש זלמנוב,
הרב שלום חריטונוב, הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב שמואל רסקין

יוצא לאור על ידי

מכון אור החסידות

United States ארץ הקודש
1469 President st. ת.ד. 2033
Brooklyn, NY 11213 כפר חב"ד 72915
oh@chasidus.net טלפון: 03-738-3734
718-534-8673 הפצה: 03-960-4832

נדפס באדיבות

The Print House
538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237
718-628-6700

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש.....

לאשר הוא לו יתננו:
למי שהממון שלו

יבאר ע"פ פירוש רש"י החידוש בהכתוב "לאשר הוא לו יתננו" - דלכאורה מילתא דפשיטא היא - שאפילו החמישיות הנוספים שחייב הוא מצד שכפר בחומש שמעולם לא הי' שייך לבעל הקרן, ניתנים לבעל הממון
(ע"פ שיחת ש"פ נשא תשד"מ, תורת מנחם התוועדויות תשד"מ ח"ג עמ' 1858 ואילך)

ח. פנינים.....

עיונים וביאורים קצרים

ט. יינה של תורה.....

יבואו טהורים ויתעסקו בטהורים:
השייכות הפנימית בין פרשת הקרבנות לתשב"ר

הטעם שנקראו הקרבנות ותשב"ר "טהורים" | עיקר התגלות האהבה העצמית לישראל היא דוקא בקרבנות שיש דוגמתם באו"ה | התגלות האהבה העצמית בלימוד התורה דקטנים שלא הגיעו לחינוך | השייכות העצמית דישראל לתורה "מורשה"
(ע"פ לקו"ש חכ"ב עמ' 1 ואילך)

י' פנינים.....

דרוש ואגדה

יא. חידושי סוגיות.....

ביאור הפלוגתא גבי מקריב חטאת שהפרישה על איסור אחר

יוכיח דהפלוגתא גבי המביא על חלב שאכל היום חטאת שהפריש על חלב דאמש - אינה מצד פי' הכתוב / יפלפל בגדרי כפרה דקרבן ע"פ רש"י בזבחים, ועפ"ז יבאר החילוק בין דין עולה על ביטול מ"ע לחטאת על ל"ת / יבאר פלוגתא הנ"ל דנחלקו אם הקרבן הוא בגדר טהרת הנפש או בגדר מחילת העונש כלפי שמיא
(ע"פ לקו"ש חל"ב עמ' 7 ואילך)

יב. תורת חיים.....

מכתבי קודש, אודות דאגות הפרנסה, שהכל מאתו ית', ועיקר ההשתדלות בפרנסה צ"ל להתאים עצמו לברכות ה'

יג. דרכי החסידות.....

מכתב קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ מליובאוויטש וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע אודות ההשגחה האלקית המביאה את האדם לכל מקום בו הוא נמצא למלאת איזה כוונה - ח"ו

מקרא אני דורש

לאשר הוא לו יתננו: למי שהממון שלו

יבאר ע"פ פירוש רש"י החידוש בהכתוב "לאשר הוא לו יתננו" - דלכאורה מילתא דפשיטא היא - שאפילו החמישיות הנוספים שחייב הוא מצד שכפר בחומש שמעולם לא הי' שייך לבעל הקרן, ניתנים לבעל הממון

.א.

בסוף פרשתנו מדבר הכתוב על מצב שבו "כחש בעמיתו .. ונשבע על שקר"; ודינו של חוטא זה - "והיה כי יחטא ואשם, והשיב את הגזלה אשר גזל, או את העושק אשר עשק, או את הפקדון אשר הפקד אתו, או את האבדה אשר מצא. או מכל אשר ישבע עליו לשקר, ושלם אותו בראשו, וחמישתיו יוסף עליו, לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו".

ומפרש רש"י:

"בראשו - הוא הקרן, ראש הממון; וחמישתיו - ריבתה תורה חמישיות הרבה לקרן אחת. שאם כפר בחומש ונשבע והודה, חוזר ומביא חומש על אותו חומש, וכן מוסיף והולך ..; לאשר הוא לו - למי שהממון שלו".

ולכאורה יש לדקדק, מה בא הכתוב לחדש באומרו "לאשר הוא לו יתננו" - וכפירוש רש"י: "למי שהממון שלו"; פשיטא - אלא למי יתננו!?

לקראת שבת

ב.

והנה בהמשך הפרשיות - בפ' נשא (ה, ה ואילך) - חוזר הכתוב לפרט דין זה, ושם נאמר: "והתודו את חטאתם אשר עשו, והשיב את אשמו בראשו וחמישיתו יוסף עליו, ונתן לאשר אשם לו".

ומפרש רש"י שם: "את אשמו בראשו - הוא הקרן שנשבע עליו; לאשר אשם לו - למי שנתחייב לו".

ובמפרשי רש"י (ס' זכרון. רא"ם. משכיל לדוד. ועוד), פירשו כוונתו - שנתכוון לדין הידוע ד"שעבודא דרבי נתן" (כתובות יט, א. ועוד): "דקשיא ליה (לרש"י) דהך 'ונתן לאשר אשם לו' יתירא הוא, דפשיטא - דמדכתיב לעיל 'והשיב את אשמו וכו'" הא וודאי דלבעליו ישיב, דאם לא כן למאן ישיב!?

ולכך משני, דאינן הכי נמי דקרא יתירא הוא, ומהך ילפינן ההיא דר' נתן: מניין לנושה בחבירו מנה, וחבירו בחבירו, שמוציאין מזה ונותנים לזה? תלמוד לומר 'לאשם אשר לו'.

וזהו שכתב (רש"י) 'למי שנתחייב לו' - כלומר: לאו לנגזל דוקא קאמר, אלא למי שנתחייב מדינא לשלם לו, והינו לרבות לבעל חובו של הנגזל. [ואפשר שיש במשמעות 'למי שנתחייב לו' - למי שהנגזל נתחייב לו].

אמנם, אף שכן דרשו חז"ל את התיבות "לאשר אשם לו" - שבא לרבות את בעל חובו של הנגזל - הרי שאין זה "פשוטו של מקרא" כלל (ראה נחלת יעקב כאן: "התם דרך דרוש ואסמכתא הוא"), ולכן אין מסתבר לפרש כן כוונת רש"י (וכן כתב בס' זכרון: "אין הפרשה מדברת בבעלי חובות אלא בגזל, והרב פשטיה דקרא אתא לאשמועינן");

ובפשטות: המלוה שהלוה לנגזל - מאן דכר שמיא כאן?! היכן נזכר בפירוש רש"י שהנגזל לוה פעם ממישהו אחר ולכן הוא חייב לו כסף?!

ולכן יש להבין את דברי רש"י פשוטם כמשמעם - שכוונת רש"י באומרו "למי שנתחייב לו" היא להנגזל, זה שביחס לממונו נעשה מעשה העושה וכו'.

אמנם מעתה צ"ב, דכיון שבשתי הפרשיות - הן בפרשתנו והן בפ' נשא - הכוונה היא לאותו אדם (להנגזל), מה טעם השינוי בין הכתובים (וכתוצאה מכך גם בלשון רש"י):

בפרשתנו נקט הכתוב לשון "לאשר הוא לו", וכפי שמפרש רש"י "למי שהממון שלו" - שמדגיש את החפצא דהממון; ואילו בפ' נשא נקט "לאשר אשם לו", וכפי שמפרש רש"י "למי שנתחייב לו" - שמדגיש את הגברא שנתחייב ו"אשם".

ג.

ויש לבאר תחילה את הטעם שבפ' נשא נקט הכתוב בלשון "לאשר אשם לו" ("למי שנתחייב לו") - די"ל בפשטות שכוונתו בזה לבאר הטעם לנתינת החומש לנגזל:

לקראת שבת

ט

הנה פ' נשא באה לאחרי פ' בחוקותי, שבה מדובר (כו, טו) על חומש שהאדם נדרש להוסיף במקרים מסויימים, ושם נותנים את החומש להקדש.

ולכן, כאשר לומדים בפ' נשא (שלאחרי פ' בחוקותי) שהאדם החוטא צריך להוסיף חומש, יכולים לחשוב שגם כאן שייך החומש להקדש דוקא. וגם סברא יש בזה, שהרי מעשה האשמה היה רק בנוגע להקדש, ואם כן צריך להחזיר רק את הקרן להנגזל, ואילו את החומש הנוסף (שאינו שייך להנגזל) יתן להקדש בתור כפרה וכו'.

ולזה מדגיש הכתוב שם "ונתן לאשר אשם לו", ובפירוש רש"י "למי שנתחייב לו" – והיינו: מכיון שעשה אשמה ונתחייב לאדם זה (ביחס לקרן), לכן צריך הוא להוסיף ולתת לו את החומש, בתור פיוס ופיצוי על מעשה האשמה שעשה כלפיו ("אשם לו").

ד.

אמנם כל זה מתאים בפ' נשא, שלאחרי פ' בחוקותי – שם למדנו על זה שהחומש ניתן להקדש, ולכן דוקא שם מתחדש צורך לבאר ולתת טעם על כך שהניזק מקבל את החומש (ולא ההקדש);

אך בפרשתנו עדיין לא למדנו על דין החומש שניתן להקדש, ולכן אין הכתוב צריך להסביר את הטעם שדוקא הניזק מקבל את החומש – כי מובן הוא בפשטות, לפי מה שלמדנו כגון דא בפ' משפטים (כא, לו), שהנגנב מקבל (לא רק את הקרן שנגנב ממנו, אלא) גם את הכפל, ואפילו תשלומי ארבעה וחמישה.

לאידך גיסא, דוקא בפרשתנו מתעורר צורך להסביר פרט אחר:

בפרשתנו נאמרה לשון "חמישיתיו", וכפי שמפרש רש"י שמזה לומדים לרבות "חמישיות הרבה לקרן אחת", ש"אם כפר בחומש ונשבע והודה, חוזר ומביא חומש על אותו חומש"; וכאן מתעוררת השאלה: למה שהנגזל יקבל גם את ה"חומש על אותו חומש", שלכאורה אינו שייך אליו כלל (בשלמא החומש הראשון הוא בתור קנס כתוספת לקרן, אך החומש הנוסף שנתחייב בגלל כפירתו באותו חומש – שעדיין לא הגיע בכלל ליד הנגזל – לכאורה הוא ענין בפני עצמו)?!

ולזה מדגיש הכתוב "לאשר הוא לו יתננו", וכפירוש רש"י "למי שהממון שלו":

אף שלכאורה מצד מעשה הגזילה צריך הנגזל לקבל רק קרן ותוספת חומש אחד – הרי כיון שחייב הגזלן בחומש נוסף זה בא ומבוסס על החומש הראשון ששייך להנגזל, לכן מקבל אותו הנגזל; כיון ש"הממון שלו", הרי גם כל המסתעף והיוצא מתוך הממון – שייך אליו.

[אמנם בפ' נשא נאמר רק "חמישיתו" בלשון יחיד, ולא נזכר "חמישיות הרבה"; ולכן שם אין הכתוב צריך להדגיש פרט זה ש"הממון שלו", אלא דוקא בפרשתנו].

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

טעם שלא נתפרשו קרבנות חובה בראשונה

אדם כי יקריב מכם
(א, ב)

בקרבת נדבה דבר הענין (רש"י)

וקשה, למה התחיל דיני קרבנות בקרבנות נדבה, דלכאור' הו"ל להתחיל בקרבנות שנתחייב בהן האדם כחטאת ואשם וכיו"ב, ועוד, שקרבנות ציבור שנתחייבו בהן כלל ישראל לא נאמרו כאן כלל?

וי"ל דבאמת עיקרה של פרשה זו אינה הלכות קרבנות, דפרשת קרבנות בעיקרה היא להלן (באחרי, אמור, פנחס וכיו"ב) ולכן לא נאמרו כאן דיני קרבנות צבור, דאין כאן מקומם.

אלא שמכיון שבאותו זמן עמדו ישראל זמן מועט לפני היום השמיני למילואים, היו צריכים לדעת דיני הקרבנות שיתחייבו בהן בשמיני למילואים, ולכן נתפרשו כאן דיני הקרבנות שהיו צריכים לדעת דיניהם מיד.

ועפ"ז מובן למה נתפרשו דיני קרבנות נדבה ראשונים, כי אינו מסתבר כלל שמיד בשמיני למילואים, יום בו שרתה שכינה במשכן, יחטאו בני"ו ויתחייבו מיד בקרבנות חובה, ונתחייבו בהן רק אחרי זמן.

משא"כ קרבנות נדבה, הרי כמו שנדבו בני"ו למלאכת המשכן בנדיבות גדולה, כמו"כ מסתבר שהקריבו מיד בשמיני למילואים, קרבנות נדבה, ולכן נתפרשו דיניהם ראשונים, כי הקריבו אותן לפני קרבנות חובה.

(ע"פ לקו"ש ח"י"ז ע' 9 ואילך)

אדה"ר כמושל בכיפה

אדם כי יקריב מכם
(א, ב)

"אדם - למה נאמר, מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל שהכל ה' שלו אף אתם לא תקריבו מן הגזל" (רש"י)

לכאורה צ"ע איך "הכל הי' שלו", דלא מצינו שעשה אדה"ר קנין המועיל בכל הדברים שבעולם, וא"כ איך נקנה לו "הכל"?

וי"ל ע"פ המבואר ברמב"ם (הל' מלכים פ"ד ה"י) בנוגע למלך ש"כל הארץ שכובש הרי היא שלו ונותן לעבדיו ולאנשי המלחמה כפי מה שירצה ומניח לעצמו כפי מה שירצה". דמבואר מזה דע"י כיבוש נקנית המדינה כולה לכובשה, ולא בעי' א' משאר דרכי הקנינים.

והנה זה שמלך צריך לכיבוש מלחמה כדי לקנות, הוא מכיון שהמדינה האחרת היא בבעלותו של מלך אחר הנלחם נגדו, וע"כ במלחמה, כשרוצה להוציא המדינה מרשותו ולהכניסה תחת בעלותו ושליטתו - צריך כיבוש. משא"כ אי ליכא מלכות ושליטה המנגדת, לא בעי כיבוש כדי לקנות, והמדינה נקנית למלך בזה גופא שנמצאת תחת שליטתו.

ועפ"ז י"ל דמכיון שכשנברא אדה"ר, הי' יחידי בעולם, ושולט על הכל, בזה נכבש כל העולם תחתיו ונעשה שלו.

(ע"פ לקו"ש ח"י"ב עמ' 8 ואילך)

יבואו טהורים ויתעסקו בטהורים: השייכות הפנימית בין פרשת הקרבנות לתשב"ר

הטעם שנקראו הקרבנות ותשב"ר "טהורים" | עיקר התגלות האהבה העצמית לישראל היא דוקא בקרבנות שיש דוגמתם באו"ה | התגלות האהבה העצמית בלימוד התורה דקטנים שלא הגיעו לחינוך | השייכות העצמית דישראל לתורה "מורשה"

במדרש¹: "אמר רבי אסי: מפני מה מתחילין לתנוקות בתורת-כהנים ואין מתחילין בבראשית? אלא שהתנוקות טהורין והקרבנות טהורין – יבואו טהורין ויתעסקו בטהורין"².

במשמעות דברי המדרש "הקרבנות טהורין" יש שפירשו³ שמכיון ש"הקרבנות צריכין לעסוק בהם בטהרה" לכך נקראו "טהורים". ואחרים ביארו⁴ ש"הקרבנות טהורים מחטא, כלומר שעל ידם נטהרים מהחטא".

(1) ויק"ר פ"ג, ג בסופו. ועד"ז בפסיקתא דר"כ בפסיקתא רבתי פ' את קרבני לחמי. ילקו"ש צו בתחלתו (רמז תעט). הובא בכל בו סי' עד. ש"ך יו"ד סי' רמה סק"ח.

(2) וביל"ש שם בכמה שינויי לשונות. וכן בתחומא צו יד.

(3) פירוש מהרז"ו לויק"ר שם. עץ יוסף לתנחומא שם.

(4) ראה כלי יקר ריש פרשתנו. עץ יוסף לויק"ר שם.

אך שני הפירושים הללו קשה להולמם, דמל' המדרש משמע שהקרבות עצמן טהורים, ולא שצריכים לעסוק בהם בטהרה, או שעל ידם נעשים אחרים טהורים. ומאידך, לא מצינו בשום מקום שיכנו את הקרבות עצמם בשם "טהורים", דהלשון הרגיל הוא "תמימים" "מובחרים" אבל לא "טהורין".

באמת מצינו במקום אחד ל' "טהורין" על קרבות, וכלשון הגמ'⁵ "עד שלא הוקם המשכן כו' הכל כשירין ליקרב, בהמה חי' ועוף, זכרים ונקבות, תמימין ובעלי מומין, טהורין אבל לא טמאין". ומכאן שגדרן של הקרבות דקודם מ"ת הוא "טהורין".

ולמדו כן מקרבות שהקריב נח, וכלשון הגמ' שם "הכל כשירין להקריב, מנא הני מילי, אמר רב הונא, דאמר קרא, ויבן נח מזבח לה' ויקח מכל הבהמה הטהורה ומכל עוף הטהור".

ועפ"ז אפשר הי' לומר שזהו הדמיון לתשב"ר, אשר אף הם "קודם מ"ת" בעניין זה שאינם חייבים בקרבות⁶, וע"כ הקרבות אצלם הוא ע"ד כמו קודם מ"ת.

אבל גם זאת אינו ברור: דהא המדרש מקשר את זאת ש"יבואו טהורין ויתעסקו בטהורין" עם לימוד תורת-כהנים, שהוא סדר הקרבות שלאחרי מ"ת, ובמילא אינו מתאים עם עניין ה"טהרה" שבקרבות שהוא דוקא בלימוד הקרבות דקודם מ"ת!

ויובן זאת בהקדם מה שהקשו שם⁷ בגמ' על זה שהקריב נח קודם מ"ת "מכל הבהמה הטהורה", ד"מי הווי טמאין וטהורין בההיא שעתא?", ותירצו בגמ' שם שטהורין הם "מאותן שעתידין ליטהר"⁸. וא"כ בקרבות דנח (קודם מ"ת) מצינו דבר והיפוכו: מצד אחד לא הי' בהם שום ענין של מצוה [ובפרט שבנח לא מצינו ש"קיים כל התורה כולה עד שלא ניתנה"], והרי הם כמו הקרבות שבני-אדם (ואדם הראשון עצמו⁹) הקריבו לה' בנדיבות לבם; ומצד שני, מזה גופא שהביא רק "מאותן שעתידין ליטהר" מוכח, שכבר הייתה אצלו ההבדלה בין "טהורין" ו"טמאין" (ע"ש העתיד).

ואם-כן, יוצא שגם לפני מ"ת, ועוד לפני זמן האבות (שקיימו כל התורה¹⁰) כבר הייתה אצל נח איזו התחלה של גדרי התורה, ומפני זה הביא קרבן דוקא מ"אותן שעתידין ליטהר". וזה שהשייכות של נח לגדרי התורה מצינו דוקא בעניין הקרבות, י"ל שזהו מפני אשר בקרבות ישנו עניין ששייך

(5) זבחים קטו, ב.

(6) ובכלל אינם יכולים להביא קרבן – ראה רמב"ם הל' שגגות פ"ט ה"ג בסופה ובכס"מ שם. מגדל עוז לרמב"ם הל' איסור"ב ספ"ג.

(7) שם קטז, א..

(8) כגירסת השטמ"ק בגמ', וכ"ה בפרש"י עה"ת נח ז, ב. וראה במפרשי רש"י וחדא"ג זבחים שם.

(9) שבת כח, ב. ועיין תקוני זהר חדש קיז, ג.

(10) ראה בחיי ויקרא א, ט. מט' הבהיר סי' קט (מג). ועוד.

באופן מיוחד להזמן דקודם מ"ת.

אחד הביאורים בזה:

הקרבנות (גם אלו שלאחר מ"ת) אע"פ שהם חלק מתרי"ג מצוות התורה, הריהם בפעולתם (ובמילא גם במהותם) למעלה מהתורה והמצוות. ומטעם זה הם מכפרים (ומשלימים) את החטאים והחסרונות שע"י העדר התומ"צ.¹¹

כלומר: עניין ה"קרבנות" הוא כמבואר בספרים¹¹ מלשון "קירוב", דבהקרבת הקרבן מראה האדם את קרבתו להשי"ת. דקרבנו של בן-ישראל להשי"ת אינו תלוי בקיום התומ"צ (וח"ו הפכס), אלא הוא מעצם זה אשר הוא יהודי. וע"ד מה שנאמר: "בנים אתם לה' אלוקיכם" – "אע"פ שחטאו בני הם"¹².

מטעם זה בכח הקרבנות לכפר על החטאים: דמכיוון שהקרבת הקרבן מגלה את הקשר והשייכות בין ישראל לאביהם שבשמים שלמעלה מתומ"צ, הרי שבהתגלות הקשר הזה "מתכפרים" ומתנקים¹³ כל הפגמים של החטאים¹⁴.

ועפ"ז נוכל לבאר קושיא יסודית בכללות עניין הקרבנות:

כיצד יתכן אשר קו ה'עבודה' שהוא א' מג' העמודים שהעמיד הקב"ה עבור ישראל – יתבטא בשחיטת בהמה וכו' והקרבתה ע"ג המזבח¹⁵; לכאורה ה' הרבה יותר מתאים שה'עבודה' תהי' עבודה רוחנית (עבודה שבלב זו תפילה¹⁶ וכיו"ב) שמגלה ומבטאת את הקישור הפנימי בין היהודי לקב"ה בגלוי.

הקושיא מתעצמת וביותר ע"פ הדין שהקרבנות ישנם גם באו"ה¹⁷ ואינם מיוחדים לישראל דוקא – ואיך ייתכן שענין עמוק ונפלא זה אינו מיוחד לישראל וישנו גם בבני-נח?

11 דברים יד, א. וראה קידושין לו, א (ש"ת הרשב"א ח"א סקצ"ד). ספרי האזינו לב, ה. ועוד.

12 ראה איגרת התשובה פ"א: "והוא מלשון מריקה ושטיפה לצחצח הנפש, כי כפרה הוא לשון קינוח, שמקנה לכלוך החטא". וראה רש"י בראשית לב, כא.

13 ע"ד המבואר גבי כללות עבודת התשובה (ראה לקו"ש ח"ד ע' 1151 ואילך. ח"ט ע' 426 ואילך). אלא שבפרטיות ישנם ב' עניינים: תשובה וקרבנות (ראה לקו"ש ח"ד ע' 1399, ושם ע' 1152 הע' 12).

14 ראה אבות פ"א מ"ב, ובמפרשי המשנה שם.

15 ראה תענית ב, א.

16 ואפי' בבית המקדש, דנודרין נדרים ונדבות כישראל (מנחות עג, ב. וש"נ. וראה לקו"ש ח"ל ע' 72). ושלא בביהמ"ק, הרי גם בזמן הזה רשאי לעשות כן, וכל אחד ואחד בונה לו במה לעצמו ומקריב עלי' כל מה שירצה, ושירי לישראל "לאוריהו" (ובחים קטו, ב. קטז, ב. רמב"ם הל' מעה"ק פי"ט הט"ז).

17 ע"ד המבואר בתניא (פמ"ט) שבחירתו של הקב"ה בישראל ("ובנו בחרת מכל עם ולשון") אינה בנשמות, דהא לגויים אין נשמות כלל, אלא בגוף "הנדרמה בחומריותו לגופי א"ה". (וראה בענין זה בספר-השיחות תורת שלום (לכ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע) עמ' 120 ועוד).

לקראת שבת

אך ע"פ היסוד המבואר לעיל בגדר הקרבנות, מובן שאדרבא היא הנותנת: דוקא בגלל שהקשר העצמי בין ישראל לאביהם שבשמים הוא למעלה מהקשר שע"י תומ"צ, הרי היא מתגלית ע"י הקרבנות, שהחידוש בעבודת הקרבנות אינו במעלה המיוחדת שבעבודתם של ישראל - שדבר זה מתבטא גם בעבודת ה' שבתומ"צ; אלא בזה גופא שהקב"ה בחר בעבודת ישראל.

ובחירה מיוחדת ונפלאה זו מתבטאת דוקא בעבודת הקרבנות שיש דוגמתה גם באו"ה, כלומר דאע"פ שבענין זה (בחיצוניות) "אח עשו ליעקב", ואין זו עבודה מיוחדת לזרע יעקב - מ"מ "ואוהב את יעקב ואת עשיו שנאתי" שדווקא קרבנותיהם של ישראל, והעשיה הגשמית של שחיטה וכו' והזיה ע"ג המזבח ע"י ישראל ועבור ישראל - דוקא זה מעורר את האהבה העצמית שבין ישראל לקוב"ה¹⁸.

לאחרי הבנת היסוד הזה במהות עבודת הקרבנות, יובן היטב השייכות בין תשב"ר טהורין להעסק בעבודת הקרבנות הנקרא "טהורין" ע"ש ההקרה כפי שהייתה קודם מ"ת, ובהקדים:

בחסידות¹⁹ מבואר בענין "וגם את נח באהבה זכרת" הנאמר בברכת זכרונות דמוספי ר"ה (דמזה מוכח שפסוקי הזכרונות שנאמרו בנח קשורים ב"יעלה זכרוניכם לפני לטובה") - שזכירת נח היתה "מצד עצם מעלת נשמות ישראל", וכמדוייק בלשון "באהבה זכרת" שקאי על "אהבה פנימית ועצמית" לנשמות ישראל.

העולה מזה, אשר הקרבנות דנח מבטאים יתר על כל הקרבנות את העניין הנ"ל דהתקשרות עצמית בנשמות ישראל: דמצד אחד, מדובר בזמן שקודם מ"ת, ואף קודם תקופת האבות (שהם כשםם אבות ההתחלה דעם ישראל) - וכבר שם היתה שייכות וזכירה מיוחדת לנשמות ישראל ("באהבה")!

דוהו הביאור במה שהקשינו לעיל בתואר "טהורין" על הקרבנות, מה שלא מצינו בקרבנות שלאחרי מ"ת: דתוכנו הפנימי של הקרבנות הוא התגלות האהבה העצמית של הקב"ה לעם קרובו, אהבה כזו העומדת במקום גבוה ונעלה עוד יותר מהאהבה הבאה בזכות קיום התומ"צ; ואהבה זו זמן התגלותה ביותר הוא קודם הזמן דמ"ת, כשעוד לא היתה לאהבה הבאה בזכות התומ"צ בעולם. ואז נתגלה בהקרבנות דנח אותה אהבה בגלוי יותר מבהקרבנות שלאחרי מ"ת - דהקרבנות שלאחרי מ"ת ה"ה בעצמם מצוה ובמילא אין ניכר המעלה הנפלאה הנ"ל כמו כשאין זה מצוה (כלומר: באמת אין הבדל בין האהבה המתגלה ע"י הקרבנות דנח לאהבה המתגלית ע"י הקרבנות דאחר מ"ת; אלא דמכיוון שבקרבנות דמ"ת יש עוד אהבה, זו הבאה ע"י קיום המצוה שבהקרה - לכך אין ניכר כ"כ

18) המשך תער"ב (לכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע) ח"א פרק רא. וראה לקו"ש ח"כ ע' 374 ואילך.

19) ו"ל שמתעם זה אסור לספות לו איסור בידיים, אפי' אינו בר הכנה - ראה בארוכה שו"ע אדמו"ר הזקן סי' שמג ס"ה ואילך.

לקראת שבת

טו

האהבה העצמית כמו בקרבנות דקודם מ"ת שזהו כל עניינם).

וע"כ הקרבנות דזמן נח, שנקראו "טהורין" ע"ש הבהמות העתידין ליטהר (ואח"כ כבר לא נקראו "טהורין" כי לאחרי מ"ת כבר נאסרו רובן של הבהמות והחיות הטהורות בהקרבה, ו"טהורין" אינו עניין בכלל בקרבנות) – מעלתם הוא בהתגלות האהבה לישראל שלמעלה מתומ"צ.

ומכאן אשר אפשר לחלק את המציאות של ישראל בעולם והקשר שלהם לתורה לג' תקופות (כלליות: א) ממתן תורה, כשישראל קיבלו בפועל את התורה; ב) תקופת האבות – ש"קיימו את התורה כולה עד שלא ניתנה"; ג) עוד קודם, בזמן נח, שכל השייכות לתורה הייתה רק "על שם העתיד" (דלכן נקראו הקרבנות "טהורים" ע"ש הבהמות העתידין ליטהר כנ"ל).

וי"ל שעד"ז הוא גם בכל איש ישראל, דבמשך ימי חייו יש ג' תקופות בשייכותו הגלויה לתומ"צ: א) אחרי שנעשה בר (ובת) מצוה ונתחייב במצוות; ב) כיון שהגיע לחינוך, שהוא מחוייב במצוות בתורת הכנה; ג) קודם לכן, ששייכותו לתומ"צ הוא מעצם זה שהוא ילד יהודי, שבעצם היותו יהודי ה"ה שייך בקשר עצמי עם התורה²⁰ - ויתרה מזה: אליו ניתנה התורה (בתורת ירושה – "מורשה קהילת יעקב" – שהרי גם תינוק בן יומו יורש הכל).

ומכיוון שבקטן לא שייכא עדיין תורה ומצוות בפועל, לכן דוקא בתקופת חיים זו ניכרת בגלוי האהבה העצמית של הקב"ה אליו²¹.

וזהו "יבואו טהורים ויתעסקו בטהורים": מאחר שעניין הקרבנות הוא לגלות את האהבה העצמית מהקב"ה לכנס"י, אהבה שלמעלה מתומ"צ, שע"כ נקראו הקרבנות (כאן) בשם "טהורים", להורות על הקרבנות דנח – שקדמו אפי' לזמן ההכנה לקבלת התורה, ודוקא שם הי' "וגם את נח באהבה וזכרת"; לכך "יבואו טהורים", תינוקות של בית רבן שעוד לא הגיעו אפי' לחינוך (דבד"כ זמן תחילת הלימוד ע"פ מנהג ישראל הוא בקטנים ביותר), דהם "טהורים" בעצם, כיוון ששייכותם לאלוהות הוא במקום כזה ששם אין שום תפיסת מקום לכל עניין הטומאה, כנ"ל – ולכן אצלם מאירה בגלוי האהבה העצמית לישראל.

וכפי שרואים בגלוי, אשר הקריאה והלימוד של התשב"ר בפרשה ראשונה של תורת-כהנים אינו בהבנה והשגה, דכל מה שנוגע כאן הוא רק קריאת התורה בלי שום הבנה והשגה ותפיסא כלל, רק התגלות הקשר העצמי בין ישראל אורייתא וקוב"ה.

20 ראה ד"ה כי נער ישראל תרס"ו. ובארוכה לקו"ש חכ"א ע' 20 ואילך.

21 וכפירוש התנחומא על התואר טהורים כאן ש"אינם יודעים מהו טעם חטא ועון".

פנינים

דרוש ואגדה

מוח שליט על הלב

אשר נשיא יחמא

לשון אשרי, אשרי הדור שהנשיא שלו נותן לב להביא כפרה על שגתו

(ד, כב. תו"כ הובא ברש"י עה"פ)

יש לפרש זה ע"ד הרמז בעבודת האדם לקונו:

איתא בתנחומא (פקודי, ג) שהעולם נק' "גוף גדול" והאדם "עולם קטן", ועפ"ז כשם שב"גוף גדול" יש נשיא ומלך כמו"כ ב"עולם גדול" ישנו ה"מלך" שבו, שהוא הראש והמוח השולט על כל הגוף.

וזהו הרמז בדברי חז"ל:

אם רוצים שה"דור" (האדם) לא יכשל ח"ו בחטא ועון, עד שהנהגתו תהי' בבחי' "אשרי" – ה"ז כ"שהנשיא שלו נותן לב", שה"מוח" (נשיא) שולט על הלב, כדאיתא בספר התניא (פ"ב) ש"כל אדם יכול ברצונו שבמוחו להתאפק ולמשול ברוח תאוותו שבלבו שלא למלאות תאוות לבו במעשה דבור ומחשבה כו".

ולאידך, באם חלילה נכשל בחטא, אפי' בשוגג – לא סגי במה שבמעשיו יעשה תשובה, "להביא כפרה על שגתו", אלא צריך להתעמק במחשבתו בחומר הדבר שעבר על רצונו ית', ואז ה"הנשיא שלו נותן לב" שה"מוח" פועל הכנעה ב"לב", להיות נשבר ונדכה, וזה דוקא מה שפועלת העברת רוח הטומאה לגמרי מכל וכל.

(ע"פ לקו"ש ח"ז עמ' 40 ואילך)

הדם מתמצה ויורד

ונמצה דמו על קיר המזבח

כובש בית השחיטה על קיר המזבח והדם מתמצה ויורד

(א, טו. רש"י)

יש לבאר זה בדרך החסידות:

ידועים דברי הרמב"ן (פרשתנו א, ט) שתוכן עבודת הקרבנות הוא שיחשוב האדם "כי חטא לאלקיו בגופו ובנפשו וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה כו' דמו תחת דמו נפש תחת נפש כו'".

ומבואר בתורת החסידות (ראה סה"מ תש"ט מאמר ד"ה טעמה כי טוב סחרה פ"ב. ועוד) דזה שמקריבין את חלבו ודמו של הקרבן על המזבח, הוא כי הכפרה על חטאי האדם מגיעה ע"י שהאדם מקריב עצמו להקב"ה, שבמקום להתענג מעניני עוה"ז יקריב את "חלבו" - התענוג שלו לעבודת הקב"ה, ובמקום שיהי' שקוע ראשו ורובו בעניני עוה"ז יקריב את דמו, והיינו "רתיחת הדמים" לו ית', שהתלהבות שלו תהי' רק בעבודת הבורא.

וזהו מה שכותב רש"י כאן בסיום עבודת קרבן עולה, שהכפרה הבאה ע"י הקרבן היא ע"י ש"כובש" את התענוג שלו, ו"הדם מתמצה ויורד", שכל ההתלהבות והתענוג שלו בעניני עוה"ז ה"ה "סוחטו" ומוציאו ומקריבו לו ית'.

(ע"פ לקו"ש ח"ז עמ' 16 ואילך)

ביאור הפלוגתא גבי מקריב חטאת שהפריש על חלב על איסור אחר

יוכיח דהפלוגתא גבי המביא על חלב שאכל היום חטאת שהפריש על חלב דאמש – אינה מצד פי' הכתוב / יפלפל בגדרי כפרה דקרבן ע"פ רש"י בזבחים, ועפ"ז יבאר החילוק בין דין עולה על ביטול מ"ע לחטאת על ל"ת / יבאר פלוגתא הנ"ל דנחלקו אם הקרבן הוא בגדר טהרת הנפש או בגדר מחילת העונש כלפי שמיא

חטאתו על חלב שאכל אמש לא יביאנה על חלב שאכל היום ואם הביא כפר". והמורם מזה, שהדין דחטאת שהפריש על חלב שאכל אמש לא יביאנה על חלב שאכל היום, הוי רק איסור לכתחילה (מדרבנן¹ לה"מ), מיהו בדיעבד אם הביא כפר.

והנה, נוסח זה בדברי הרמב"ם הוא דוקא לגירסת הר"י קורקוס² (הובא בכס"מ שם. וכ"ה בקרית ספר להמבי"ט שם). אבל יש גורסין ברמב"ם³

א.

יביא ב' הגירסאות ברמב"ם, אי מועיל בדיעבד חטאת שהפריש על אותו שם איסור שעשה פעם אחרת, ויקשה דלב' מ"ד בשבת אין לתלות הפלוגתא בקרא

כתב הרמב"ם (הל' שגגות פ"ג ה"ג): "המפריש חטאתו על החלב שאכל לא יביאנה על השבת שחלל או על הדם שאכל שנאמר (פרשתנו ד, כח) והביא קרבנו שעירת עזים וגו' על חטאתו אשר חטא עד שיהי' קרבנו לשם חטאו, לא שיקריבנה מחטא על חטא (משנה כריתות כז, ב) ובגמ' שם). ואם הקריב פסלה (כדעת ר' אחא בר' דרבא – זבחים ט, ב). יתר על זה אמרו (משנה כריתות שם) הפריש

(1) וראה קרית ספר שם.

(2) וראה לח"מ. תוי"ט כריתות שם (פ"ו מ"ז). ועוד.

(3) וכ"ה דעת התוס' ב"ק סו, ב (ד"ה דגול קרבן). מאירי ור'

פרטי ומסויימים זה שעבר עליו.

ובאמת, אף אי ניזיל בשיטת ר"ל דפליג התם על ר"י, הא איהו נמי ס"ל דמביא חטאת אחת על שניהם רק משום דפירש בכתוב ד"ה הוא ["חטאתו אשר חטא"] לאחר כפרה, היינו דאף לדידי' משמעות גדר "חטאתו אשר חטא" שנזכר בכתוב באה לאפוקי אף חטא אחר ממין זה גופא, אלא שלשיטתי' כתוב זה מתחילתו לא קאי אלא בהיכא שנודע לו על השני לאחר שנתכפר לו על הראשון דבזה השמיע הכתוב דמביא שני.

ונמצא דלכו"ע גדר "חטאתו אשר חטא" דהאי קרא אין בכללו אפי' חטא אחר ממין זה (שנודע לו אודותו אחר כפרת הראשון). ולזה נראה לחדש בהאי פלוגתא שבין הגירסאות בהפריש חטאת על חטא של אתמול והקריבה על חטא ממין זה שעשה היום אם נתכפר בדיעבד או לאו, דלא נחלקו כלל לענין האי קרא, אלא קמפילגי בעצם גדר כפרת החטאת, כדלקמן.

ב.

יפלפל בדברי רש"י בזבחים בהא דמביא עולה על כמה מ"ע שביטל, ויסיק ע"פ ביאור דבריו דבכפרת חטא יש כפרה דמחילת עוון ויש ריצוי לשמים בקבלת מצוות

והנראה בזה, בהקדם ביאור טעם החילוק בין דין עולה (הבאה על מ"ע) (ת"כ (ורש"י) פרשתנו א, ד) לדין חטאת (הבאה על מ"ל"ת), דבעולה אשכחן דאף אם עבר על כמה מ"ע מתכפר בעולה אחת (זבחים ה, ב. ו, א ואילך. ז, ב), משא"כ

(כך ה' הגירסא לפני התי"ט. ועוד) "ואם הביא לא כפר", היינו דליכא חילוק אם הופרשה החטאת על חטא אחר (כמו חלב על דם) או על איסור זה עצמו (של אתמול), דמכל מקום חשיבא הקרבה "מחטא על חטא", ואף המביא חטאת שהפרישה על חלב שאכל אמש על חלב שאכל היום – לא כפר" (גם בדיעבד).

ובביאור סברת פלוגתא זו (בין שתי הנוסחאות), נראה בפשטות דתליא מילתא היאך לפרש הכתוב "והביא קרבנו גו' על חטאתו אשר חטא", שנחלקו מהו גדר "על חטאתו": להגירסא "ואם הביא כפר", "שפיר קרינו בי' קרבנו על חטאתו כיון שהוא על אותו מין" (כס"מ שם), משא"כ להגירסא "ואם הביא לא כפר", גדר "על חטאתו" היינו שצ"ל "לשם חטאתו ממש" (לח"מ שם), חטא זה ממש שעבר עליו.

איברא⁵, דקשה לפרש דלהרמב"ם "שפיר קרינו בי' קרבנו על חטאתו כיון שהוא על אותו מין", דהא הרמב"ם (הל' שגגות פ"ז ה"ט) פסק כ' יוחנן⁶ (שבת עא, ב) דיליף מהאי קרא דכשאכל שני זיתי חלב בהעלם אחד, אם נודע לו על הראשון וחזר ונודע לו על השני מביא שנים, כי "חטאתו אשר חטא" משמעו – "על כל חטאת וחטאת יביא" (רש"י שם ד"ה על חטאתו), הרי להדיא דגדר "חטאתו אשר חטא" שבכתוב ודאי אין פירושו מין החטא אשר חטא, אלא חטאו ממש, חטא

עזריאל (הובא בשטמ"ק) – נזיר כח, א.

(4) וראה קרית ספר שם.

(5) לבד זאת דהא גופא טעמא והסברה בעי, מהו שורש פלוגתא זו בפירוש הכתוב.

(6) וראה נ"כ הרמב"ם שם ה"ט והי"א. ואכ"מ.

לקראת שבת

יט

חטאת "על כל חטא וחטא בעי לאיתויי" (שם ו, וכפרה?

א.)

ואין לומר דהיינו מפני שהאדם כבר עשה תשובה ונתכפר לו עונו לגמרי, וכדפרש"י התם: "אינה באה לכפר על עשה כפרה ממש אלא אחר שכפרה התשובה על העשה היא באה כו"¹¹, וכהא דאמר התם בסוגיין (וש"נ. והובא ברמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ד) עבר על מ"ע ושב אינו זו משם עד שמוחלין לו –

זה אינו, דהא חטאת נמי אינה מכפרת אלא על השבין¹² (שבועות יג, א וברש"י שם ד"ה חטאות), וכדפסק הרמב"ם (הל' תשובה פ"א ה"א) ד"בעלי חטאות . . אין מתכפר להן בקרבנם עד שיעשו תשובה ויתודו וידוי דברים", וכמודגש גם בגדר הנ"ל בסוגיין שחטאת היא כמשל "פרקליט שנכנס", דזה יתכן רק לאחר שהאדם מתחרט על מעשיו, אלא שכדי לרצות את המלך שימחול לו צריך לפרקליט. ומ"מ אמרינן בחטאת, דאף שהאדם כבר עשה תשובה נכונה על כל חטא וחטא בפני עצמו, מ"מ צריך "פרקליט" בפני עצמו על כל חטא וחטא; ומאי שנא לענין "דורון" דעולה דאמרינן דדיו שיביא רק אחד על כמה מ"ע?

והנראה בזה בהקדם דבכלל יש לעיין בגדר ענין הבאת העולה, מאי משמע הא דאמרינן דאינה "כפרה ממש" כמ"ש רש"י, אבל מ"מ יש בה דבר המשלים כפרתו כלפי שמיא כדורון

דהנה, רש"י (זבחים ו, א ד"ה כיון) כ' בביאור הטעם שעולה מכפרת על כמה מ"ע, "שהרי לא חייב הכתוב להביאו שתחייב" על כל עשה ועשה אלא דורון בעלמא". והיינו כדאיתא התם בסוגיין (זבחים ז, ב) בביאור הא ד"חטאת למה באה . . לפני עולה", שזהו להיות החטאת כמו "פרקליט שנכנס" (כאדם שסרח במלך וריצהו ע"י פרקליטין⁹ (רש"י שם ד"ה עולה)), ועולה היא כמו הדורון, שלאחרי ש"ריצה פרקליט נכנס דורון אחריו" (כ"שבא להקביל פניו מביא דורון בידיו"⁹ (רש"י שם)).

מיהו, לכאורה עדיין דרושה עוד הסברה בגדרי דין הכפרה כאן, אמאי נימא דלא בעי עולה על כל עשה ועשה, דהא כיון שמ"מ שלימות הכפרה¹⁰ לא באה אלא ע"י דורון זה, אמאי לא ניבעי הבאת דורון לאח"ז על כל כפרה

7) ובזה גופא – "על כל פעם ופעם" (ל' אדה"ז – תניא אנה"ת רפ"ג. וראה לקמן סעיף ג).

8) בשטמ"ק שם "שתחייבנו". וראה גם גירסת הב"ח שם.

9) וראה גם אגרת התשובה פ"ב.

10) "שיתרצה לו לראות פני המלך" – ל' אדה"ז באגה"ת שם. ושם, ד"לשון מכפרת וכן מ"ש בתורה (פרשתנו שם) ונרצה לו לכפר עליו אין זו כפרת נפשו אלא לכפר לפני ה' להיות נחת רוח לקונו". וראה גירסת השטמ"ק בפרש"י הנ"ל (זבחים ו, א ד"ה כיון): דורון בעלמא הוא וכתוב ונרצה לו מלמד שנתרצה מכל להקב"ה (אבל בב"ח שם גירסא אחרת בפרש"י). וראה הערה הבאה.

אבל בראב"ע, רמב"ן ועוד פרשתנו (א, ד) ד"נרצה לו" פירושו כפרת העונש. וברמב"ן שם, שהיא כפרה חמורה יותר מכפרת החטאת, כי העולה "יכפר על המזידים שאינם רצויים לפניו", משא"כ חטאת באה על השוגג, ד"אע"פ שחטא, רצוי השם הוא". ואכ"מ.

11) וכ"כ באגה"ת שם. ועייג"כ שו"ע אדה"ז או"ח (מהד"ק) ס"א סי"ב. אבל ראה סוף הערה הקודמת.

12) אבל בכריתות ז, א שהכוונה ב"שבין" כאן היינו דאמר יכפר עלי חטאתי. וכ"ה ברמב"ם הל' שגגות פ"ג ה"י "השבין המאמינים בכפרתן". אלא שגם להרמב"ם אין החטאת מכפרת בלי תשובה, ככפנים.

לקראת שבת

למלך כדי שיוכל "להקביל פניו".

המצוות⁴¹ ("לא יעבור עוד מצות המלך ח"ו הן במ"ע הן במל"ת").

ומעתה יובן שפיר הטעם שבעולה אמרין דמכפרת על כמה מ"ע, וכ' רש"י שהוא מפני שגדרה "דורון" כנ"ל, דהנה פעולת "דורון" אינה מחילת עון (וביטול העונש), כנ"ל מדברי רש"י שאין היא באה "לכפר על עשה כפרה ממש"¹¹, אלא לשלימות הכפרה ו"להקביל פניו" של המלך¹⁵. דיש לומר ש"כפרה ממש" היינו לענין הראשון הנ"ל שבמעשה החטא, מה שעבר על איסור פלוני ונתחייב בעונש פלוני, ועל זה הועילה כבר תשובה ועזיבת החטא שקודם הבאת העולה, כמ"ש רש"י שם שהעולה באה "אחר שכפרה התשובה על העשה". והקרבת העולה שלאח"כ היינו לענין הכללי הנ"ל שצריך לקבל עליו עול מלכותו ית' (שרק עי"ז יוכל "להקביל פניו" של המלך, שיתרצה לקבלו אצלו להיות עבדו וכו').

ולהכי מהני עולה אחת על כמה מ"ע – כי הריצוי של קרבן עולה הוא בשייכות לקבלת עול מלכות ועול מצות הכללית של האדם שאחת היא לכל דיני התורה, מה שמקבל על עצמו "לבל ישוב" . . למרוד במלכותו ית' ולא יעבור עוד מצות המלך ח"ו הן במ"ע הן במל"ת", דכיון שקבלה זו כוללת כל המצות כולן כאחת¹⁶ – הרי גם הריצוי על קבלה זו אינו שייך וקשור עם פרטיות של חטא, או לכל חטא בפ"ע.

ויש לומר בזה, ע"פ ביאור הגדרת "מצות התשובה מן התורה" שהיא "עזיבת החטא בלבד", כמ"ש רבינו הזקן (אגרת התשובה פ"א – צא, ריש ע"א). ופירש התם "דהיינו שיגמור בלבד בלב שלם לבל ישוב עוד לכסלה למרוד במלכותו ית' ולא יעבור עוד מצות המלך ח"ו הן במ"ע הן במל"ת".

ונמצא כאן גדר מחודש בענין התשובה, שגמירת הלב דתשובה צ"ל לא רק שלא יעשה עוד הפעם חטא זה שעבר עליו (כפשטות הנראה מל' הרמב"ם (הל' תשובה פ"ב ה"ב) "שיעזוב החוטא חטאו כו' ויגמור בלבד שלא יעשה עוד"), אלא שלא יעבור על שום מצוה¹³ ("הן במ"ע הן במל"ת"), וגם "שיגמור בלב שלם לבל ישוב" . . למרוד במלכותו ית' (ומפשטות ל' רבינו הזקן משמע שקבלה זו מעכבת במצות התשובה דאורייתא).

ובטעם דין זה בתשובה יש לומר, דהנה בכל מעשה חטא (אפילו חטא אחד) – יש ב' ענינים שחטא בהם כלפי שמיא ובעי תיקון, חדא במה שעבר על ציווי מסויים זה האסור עליו, מצד השם דאיסור פרטי זה, ועוד חטא כללי במה שעבר על מצוות התורה בכלל. פירוש, דמאחר שכל מצוה ומצוה ה"ה בגדר "מצות המלך", לכן, ע"י עשיית עבירה, איזו שתהי', הרי האדם בגדר מורד במלכותו ית'. וכדי לתקן מרידה זו הכללית צריך לקבל עליו מחדש עול מלכות שמים¹⁴ (שלא למרוד במלכותו ית') ועול כל

15) שיוכל "לראות פני המלך" – כנ"ל הערה 10.

16) וכפשטות הענין, דאף אם עבר על כמה חטאים, מספיקה קבלת עול מלכות פעם א' (באמת ובלב שלם) עבור כל החטאים; משא"כ עזיבת החטא (גמירת הלב שלא לעשות חטא זה עוד) וכש"כ חרטה על העבר – ה"ה על כל חטא בפ"ע.

13) וראה רמב"ם שם ה"ד "משנה מעשיו כולן לטובה". אבל ראה לקר"ש חל"ד ע' 62 הערה 40.

14) ראה משנה ברכות רפ"ב (י, ג), מכילתא יתרו כ, ג.

ע"י צער הוידי נעקד ממנו פגם זה שיש עליו כלפי שמיא ואזי יכול להתכפר לו עוונות¹⁹.

ועפ"ז מצינו לחקור מהי פעולת הקרבן במי שחטא בשוגג, אי נימא דהוא בשביל טהרת הנפש (וכן משמע ברמב"ן פרשתנו ד, ב) שיה' רצוי כי לא יהי' דבוק עליו פגם כלפי שמיא, כענין השני הנ"ל²⁰, או דלמא יש לחדש דענין הקרבן הוא לגדר הראשון²¹ הנ"ל דקבלתו על להבא לעזוב החטא, מפני שאין גמירת לבו של האדם "שלא יעשהו עוד" מתקבלת בשמים אלא כאשר מביא גם קרבן, וכן נראה יותר מפשטות משמעות המשל הנ"ל, שדימו הבאת חטאת לריצוי המלך על ידי פרקליט, שאין זה שייך להעברת הרע מנפש החוטא, אלא לריצוי המלך²².

ומעתה מבואר לנו החילוק דעולה מחטאת, דהא החטאת באה לכפרה ממש על העוון, ולהכי שייכא לענין עזיבת חטא ואיסור פלוני שעבר, ושפיר בעי חטאת בפ"ע על כל חטא וחטא.

ג.

יבאר הפלוגתא בין הגירסאות ברמב"ם, דנחלקו אם הקרבן הוא על העבר לכפר מהחוטא שם "רשע" או שהוא כדי להתרצות לשמים ע"י קבלה על להבא

ומעתה נבוא לבאר פלוגתת ב' הגרסאות הנ"ל בדברי הרמב"ם. דהנה יש לחקור טובא בהא דהעובר על ל"ת בשוגג חייב חטאת לכפרה ממש, ולא די לו תשובה לחוד כעובר על עשה – מהי פעולת החטאת בכפרה זו.

דהנה, בגדר "כפרה ממש" ומחילת העונש הנ"ל גופא איתנהו ב' ענינים, חדא מה שנעשה ע"י עזיבת מעשה חטא זה מכאן ולהבא, דהיינו שכאשר רואים מן השמים "שיעזוב החוטא חטאו . . ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד" וקבלתו היא באמת ש"לא יעשהו עוד", וכהא דכתב הרמב"ם¹⁷ (שם ה"ב), ש"יעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם", אזי מכפרים עונו ומוחלים לו העונש. ותו יש לומר דמחילת החטא לגמרי באה מצד זה שמתחרט על העבר ומתודה בדברים, כי העדר הכפרה הוא מחמת הפגם ש"נכנס" בו¹⁸ בעשיית חטא זה ששם חוטא עליו ואינו רצוי לשמים, וכל זמן שפגם זה בו ושם חוטא עליו (אף שכבר אין מענישין אותו) עדיין אי אפשר שיומחל לו החטא, ורק

19 ועפ"ז מבאר רבינו הזקן (באגרת התשובה רפ"א) הטעם שאם עבר על מל"ת תשובה תולה ויה"כ מכפר (ימא פו, א. רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ד) – כי התשובה לחוד אין בכחה לטהר הנפש לגמרי מהחטא, ולכך אין כפרה עד יה"כ שמטהר את בני, כמ"ש (אחרי טו, טז. שם, ל) "וכפר על הקודש מטומאות בני ומפשעיהם . . לפני ה' תטהרו".

20 וראי' לדבר, דכשם של"ת (במזיד ראה חסדי דוד לתוספתא יומא פ"ד, ט) חלוקה מעשה לענין כפרה בזמן הזה (כי ד' חלוקי כפרה הם בזמן הזה – ראה רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג-ד ובלח"מ שם), שבל"ת צריכים ליה"כ לטהר נפשו מהרע שנדבק בה על ידי מעשה העבירה ולא די בתשובה לחוד [משא"כ בביטול עשה, שכל ענינו הוא רק זה ש"מרד במלכותו ית' ולא עשה מאמר המלך" (ל' אדה"ז אגה"ת שם), הרי ע"י התשובה לחוד – שמקבל ע"ע עול מלכות שמים ועול מצות – מוחליל לו מיד] – כך הוא בשוגג (בזמן הבית), שהצורך בהקרבן הוא כדי לקנח ולטהר את הנפש מהחטא שנדבק בה על ידי מעשה העבירה.

21 אבל לענין קינוח לכלוך החטא י"ל שאין צורך בקרבן חטאת, דכיון שעבר רק בשוגג, אין הלכלוך גדול כ"כ ויכול להעביר רע זה על ידי תשובה לחוד (משא"כ במזיד שצריך ליה"כ, כ"ל הערה 20).

17 ונת' דבריו בארוכה בשיחת פורים תשמ"ו.

18 ראה ספר המצות להצ"צ מצות וידי ותשובה פ"א.

22 כלומר: אף שהאדם גמר בלבו בלב שלם "שלא יעשהו

שמדובר באותו מין חטא (אכילת חלב), והרי הקבלה היא "שלא יעשהו עוד" לסוג חטא זה בפעמים אחרות (ובפרט אם הוא באופן ש"יעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם", באיזה מצב שיהי) – א"כ נמצא, שה"ה קבלה אחת ושווה ("שלא יעשהו עוד") עבור כל הפעמים שעבר על חטא זה²⁵, ולכן גם הריצוי הנפעל על ידי הקרבן על מין חטא זה הוא שווה בכל פעם ופעם.

ואע"ג דבאמת בעי להביא קרבן בפ"ע "על כל פעם ופעם" (אם לא היו בהעלם אחד), ואין חטאת אחת מכפרת על כמה מל"ת (שלא נעשו בהעלם אחד), וכדלעיל דהכתוב "על חטאתו אשר חטא" היינו לכו"ע על כל פעם ופעם – מכל מקום זהו לפי שאינו דומה מצב האדם והמקום וכו' בכל פעם ופעם [דלהכי תשובה שלימה היא באותו מקום וכו']²⁶ (יומא פו, ב. רמב"ם הל' תשובה רפ"ב) – כי זה שאינו עובר על עבירה זו במצב אחד אינה הוכחה שלא יעשהו במצב אחר], ומשום כך צריך תשובה וקבלה בפ"ע על כל פעם ופעם (בהתאם למצב האדם והמקום וכו' שבפעם זו), ובדרך ממילא צריך גם קרבן בפ"ע, כי עזיבת החטא פירושה עזיבת מעשה חטא (גם) באופן המסויים הלזה שנעשה אז;

מיהו, בדיעבד מועיל הקרבן שהפריש על חלב שאכל אמש לכפר על חלב שאכל היום – כי סו"ס אין כאן עקירת שם קרבן מחטא לחטא,

[והא דבכטול מ"ע לא בעי קרבן כדי שתקבל גמירת לבו ושיומחל לו העונש – היינו משום שהמרידה במלך היתה רק על ידי שב ואל תעשה (ראה חדא"ג מהרש"א יומא פו, א ד"ה עבר על עשה), ולהכי מספקת תשובה לחוד (הקבלה בלב שלא למרוד עוד במלכותו ית' כו') שיומחל לו חטאו; משא"כ בל"ת, שהמרידה היתה על ידי מעשה (ראה חדא"ג מהרש"א שם), אין די בקבלה בלב²³ "שלא יעשהו עוד", אלא בעי נמי הבאת קרבן²⁴].

ויש לומר, דבהא איפליגו שתי הגירסאות הנ"ל ברמב"ם:

להגירסא "אם הביא כפר" – שהקרבן שהפריש על חלב שאכל אמש יכול לכפר (בדיעבד) על החלב שאכל היום – ענין כפרת החטאת שייכת לריצוי המלך, שתתקבל אצלו גמירת לבו של האדם "שלא יעשהו עוד". דכיון

עוד" ושוב אין עליו שם רשע* – מ"מ אין הקב"ה מוחל לו העונש עד שיביא קרבן, בדוגמת ריצוי המלך ע"י פרקליט.

23 להעיר מתורת העולה (להרמ"א) ח"ב ספ"א – הטעם הי"ב (מהרלב"ג) על קרבנות: רצה השי"ת שיהי' עם התשובה הקרבת הקרבן כדי שיתישב יותר בלב החוטא שכבר נתכפר לו אותו החטא כי לא יצויר אצל המון האנשים שיהי' האדם רשע ואח"כ יתנקה מרשעו בתשובתו בלבבו בזולת מעשה כלל ולזה צוה השם יתעלה שיעשה אלו הקרבנות כו'. ע"ש.

24 וראה בית אלקים (להמב"ט) שער התשובה ספ"ב – שהטעם שבזמן המקדש אין כפרה לשוגג בלי קרבן (אף שבזמן שאין ביהמ"ק קיים יש כפרה בלי קרבן) – הוא מפני שחטא בזמן המקדש הוא חמור יותר, כי "מע"ז פנים נגד השכינה . . דמיון העבד העובר על דברי האדון בפניו". ומשמע לכאורה, שהצורך בקרבן הוא לכפר על המרידה (היתירה) נגד ה'.

* ראה בארוכה לקו"ש ח"ז ע' 197 ואילך (וש"ג), שע"י עזיבת החטא בלבד נעשה איש כשר אף אם עדיין לא נתכפר לו עונו. ע"ש.

25 ע"ד הנ"ל סעיף ב לענין עולה, אלא ששם שייכת לקבלת עול מלכות שנכללת בזה כל מ"ע ומל"ת, ואילו בחטאת ששייכת לגמירת הלב בשייכות לחטא זה, נכללות רק כל הפעמים שעבר על חטא זה.

26 וזהו העילוי כאשר התשובה היא באופן ד"יעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם".

לקראת שבת

כג

פעולה בפ"ע להוציא את הרע של כל פעם ופעם²⁸. ולפיכך הקרבן שהפריש על חלב שאכל אמש אינו יכול לכפר על אכילת חלב של יום זה.

כיון שתוכן הקרבן (קבלת האדם שלא יעשה חטא זה – בכלל) שווה ממש בשתי הפעמים.

משא"כ להגירסא "אם הביא לא כפר", אמירנן דכפרת חטאת שייכת לטהרת הפגם שעל ידי מעשה החטא, שבזה כל מעשה של חטא הו"ע בפ"ע ופגם חדש דשם "רשע", כי בכל מעשה חטא "נכנס" עוד רע בנפשו²⁷ וצריך

28) וראה לקו"ש חי"ט (ע' 395 ואילך. לקו"ש ביאורים בלקוטי לוי"צ על אגה"ת (קה"ת, תשנ"ב) ע' 6 ואילך) החילוקים בזה – באיזה ענין נתוסף הרע ע"י כל פעם ופעם ובאיזה לא. ע"ש.

27) ראה אגה"ת פ"ז (צז, ב): ואפילו בכפילת חטא אחד פעמים רבות מאד.

וברכך ה' אלוקיך

מהענינים בו ניכר גודל החשך דדורנו הוא שמגיל רך
מתחילים לחפש תכלית גשמי

במענה על מכתבו והפ"ש שקבלתי ע"י בנו... שי' ובטח ימסור לו תוכן השיחה שלנו, בכ"ז לעשות רצונו כפי שכותב וגם מה שמסר בעל פה, הנני בא גם באיזה שורות עכ"פ בקיצור כפי רשיון הזמן, והוא:

אחד מהענינים דדורנו זה בו ניכר עד כמה גדול חשך הגלות הכפול ומכופל הוא, אשר למרות המבואר בכמה מקומות ומהם באגרת הקדש לרבנו הזקן בעל התניא - פוסק בנסתר דתורה - והשולחן ערוך - פוסק בנגלה דתורה - סי' כ"ב [קלד] אין אדם יודע במה משתכר, והשווה אי ידיעה זו להעדר הידיעה מלכות בית דוד מתי תחזור, עיי"ש,

ובכל זה הרי מגיל רך לפי ערך מתחילים לחפש תכלית גשמי ומבלבלים כל הענינים והסדרים הדרושים לאשרו של האדם אשרו האמיתי, וכאילו הי' כל אחד ממנו יודע עתידות, ובמילא לדעת דוקא כשיסדר אופן החינוך של ב"ב או כשיסדר ענינים שלו באופן מסוים, ואז הקב"ה יוכל לפרנסו במשך הזמן, כי זהו הדרך היחידה בשביל הכביכול בהאפשריות להיות זן ומפרנס לכל בחסד וברחמים.

לְבַל עֵת, וְהִכְנֵה לְהַעֲשֵׂי צְרִיכָה לְהַתְחִיל קְרוֹב לְזִמְנֵי הַעֲשֵׂי

וְהִנֵּה יָדוּעַ צִוּוּי הַכְּתוּב וּדְרִשְׁתָּ רִז"ל עַה"פ וּבְרַכְךָ ה"א בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה, אֲבָל לְכָל עֵת, וְהִכְנֵה לְהַעֲשֵׂי צְרִיכָה לְהַתְחִיל קְרוֹב לְזִמְנֵי הַעֲשֵׂי, וְגַם אִזְ לֹא בְּאוֹפֵן שֶׁתְּבַלְבֵּל דְּבָרִים הַעֲקִירִים וְהַעֲנִינִים שֶׁל פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי,

וּלְצַעֲרֵי כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הוּא בְּהִנוּגַע לְבַנּוּ שִׁי שֶׁכִּנְרָאָה זֶה אִיזָה שְׁנַיִם, הִרִי מִפְּנֵי אִיזָה סִיבוֹת הַתְּחִיל לְהַתְעַנֵּן מֵהַי' הַתְּכִלִּית, וּבְאִיזָה אוֹפֵן יִמְצָא פְּרִנְסָתוֹ, וְנִגְעָה דָּאָגָה זֶה בְּעוֹמֵק נַפְשׁוֹ וּפְעֻלָּה בְּפִנְיָמוֹתוֹ "כִּיּוּז", וּמִפְּנֵי גוֹדֵל הַדָּאָגָה (אֶף שֶׁאֲפָשֶׁר שֶׁאִינוֹ מִשְׁעַר הַנ"ל בְּהִבְנַתוֹ וְהַשְׁגָּתוֹ אִיךְ שְׁדוּאָג עַל זֶה). הִנֵּה מְבִיט עַל אוֹמְנוֹת הַשְּׁחִיטָה שֶׁלְמַד, וְכֹאִילוֹ זֶה אוֹפֵן הַיְחִידִי שֶׁבּוּ תְלוּי כָּל עֲתִידוֹ, וּמַחֲשֶׁבָה טְמוּנָה זֶה הַבִּיאָה גַם לְאוֹתָהּ הַתּוֹפְעָה שֶׁעֲלֵי מֵתָאוּנָן. וְכֵן לְאֲפָשֶׁר שֶׁבְּהַשְׁגָּה וְהִבְנָה גְלוּיִם אִין זֶה בְּרוּר אֲפִילוֹ בְּעִנְיֵי עֲצָמוֹ שֶׁל בְּנוֹ שִׁי אֲבָל לְדַעֲתִי זֶה הוּא הַעֲנִין וְזוּהִי הַסִּיבָה.

בְּהַתְּבוֹנְנוֹת יִשְׂרָאֵל נִיכָר וּמוֹכַח שִׁזְהוּ הַיְפֵךְ הָאֲמוּנָה וְהַבְּטָחוֹן

מּוֹבֵן שֶׁאִי אֲפָשֶׁר בְּשִׂיחָה אַחַת לְשָׁנוֹת כָּל הַשְּׁקֵפָתוֹ וּבְפִרְטָה שֶׁהִיא טְמוּנָה בְּלָבוּ עִמּוּק בְּמִשְׁךְ כִּמְהָ שְׁנַיִם עַד שֶׁאִינוֹ מִרְגִּישׁ עַד כִּמְהָ זֶה הַיְפֵךְ מִמֵּדַת הַבְּטָחוֹן, וּבְהַתְּבוֹנְנוֹת יִשְׂרָאֵל נִיכָר וּמוֹכַח שִׁזְהוּ ג"כ הַיְפֵךְ הָאֲמוּנָה בְּהַשְׁגָּחָה פְּרִטִית אֲשֶׁר הַקַּב"ה הוּא כָּל יְכוּל פְּשִׁיטָא שֶׁאֵם הִי בֹא לְהַבְנֵה זֶה הִרִי מִפְּנֵי הַיִּרְאָת שָׁמַיִם שֶׁבּוּ הִי נִלְחָם נֶגַד הַשְּׁקֵפָתוֹ הַנ"ל.

וּמִפְּנֵי אִי הַאֲפָשֶׁרִית לְשָׁנוֹת הַשְּׁקֵפָה תוֹמ"י אֲמַרְתִּי לוֹ אֶף שֶׁמִּכְמָה טַעֲמִים לֹא רְצִינִי לְהַסְבִּיר כָּל הָאֲמוּר לְעִיל, שֶׁעֲלִיו לַעֲשׂוֹת אִיזָה עֲנִינִים, וְהֵם:

א) לְהַתְחִיל תִּיכָף בְּהַכְּנַת דֶּרֶךְ אַחֲרַת לְפְרִנְסָתוֹ הֵינּוּ שֶׁאֲפִילוֹ בְּשִׁכְלוֹ יֵהִי מְקוּר לְאֲמֹר שֶׁאֲפָשֶׁר לוֹ לְהַתְּפַרְנֵס בְּאוֹפֵן זֶה בְּמִילָא אִין עֲתִידוֹ תְלוּי דוּקָא בְּאוֹמְנוֹת הַשְּׁחִיטָה וְכֵן שִׁלְמוּד בִּישִׁיבָה וְיודֵעַ כְּבַר הַלְכוּת טְרִיפוֹת וְהַלְכוּת שְׁחִיטָה, מֵהַ טוֹב - רְבִנּוֹת, שִׁיתְּכוּנֵן לִזְהָ לְקַבֵּל סְמִיכָה לְרְבִנּוֹת.

ב) אִם תִּחְזוֹר הַהוֹפְעָה דְחִלְשׁוֹת הַיָּד לֹא יִלְחָם נֶגַד זֶה לְהַתְּגַבֵּר עַל הַחֲלִישׁוֹת דוּקָא בְּרַגַע זֶה מִמֶּשׁ אֲלֵא שֶׁלֹּא יִתֵּן לְהוֹפְעָה זֶה כָּל חֲשִׁיבוֹת וּבְמִילָא אִינוֹ לוֹחֵם גַּם נִגְדָה, וְאִם לֹא יִשְׁחִיז אֶת הַסִּכִּין בְּאוֹתָהּ שַׁעָה אוֹ בְּאוֹתוֹ יוֹם הִרִי יְכוּל לְהַשְׁחִיז לְמַחַר אוֹ לְמַחֲרָתִיִּים.

ג) בְּכַדֵּי הַלְּוִצִּיאוֹ לְהַמְצֵב דְחִשְׁשׁוֹת וְצִמְצוּם וּבִקְשַׁת תְּכִלִּית וְלִהְבִּיאֵה לְמַרְחָב, מוֹכֵרָח הַדְּבָר שִׁיּהִי לְבַנּוּ שִׁי קְבִיעוֹת בְּלִימוּד תּוֹרַת הַחֲסִידוֹת נִשְׁמָתָא דְאוֹרִייתָא אִילְנָא דְחִיּוּהִי זֶה בְּכָל יוֹם וְיוֹם. וְתִקּוֹתֵי חִזְקָה שֶׁבָּאֵם יַעֲשֶׂה כָּל הַנ"ל, וְעוֹט זִיךְ דָּאֵס אוֹיִסְשְׁטִיין פּוֹן זִיךְ אֲלִיין [יְתוּקֵן הַמְצֵב מִעֲצָמוֹ].

(אג"ק ח"י אגרת ג' ערה)

לֹא יִצְיָנוּ אֶת הַדְּגֵשׁ שֶׁשְׁלִימוֹת הָאָדָם הוּא כְּשִׁישׁ לוֹ חֲשִׁבוֹן וְיִדְעָה בְּמָה מוֹשְׁתַּכֵּר בְּמַעֲנָה עַל מַכְתָּבוֹ מ... הִנֵּה מּוֹבֵן מִעֲצָמוֹ שֶׁלֹּא בְּאִתִּי בְּטַעֲנָה בְּכָלֵל, וּבְפִרְטָה לְכַתּוֹת תְּחִי, אֲלֵא

שמסרתי בדבור את צערי על אופן החינוך, שפעל שבגיל [כל] כך צעיר מתחילים לחשוב ע"ד תכלית, ולא רק לחשוב אלא לשנות סדר החיים והחינוך בתוככי אנ"ש, כדי להדמות בהנחות העולם, וע"פ פסק רז"ל בתרי תלתא הוי חזקה, הנה מכיון שראיתי תנועה זו אצל בתו והן אצל שני בניו - שיחיו - הרי ידוע דשותא דינוקא הוא דאבוה.

מובן ג"כ, שלא באתי בצעקה על העבר, כי הרי אין צועקין על העבר, ולא היתה כוונתי אלא לתקן מכאן ולהבא עכ"פ, שלא יציגו את הדגש ששלימות האדם הוא כשיש לו חשבון קרוב וידיעה ברורה במה משתכר

(שבאמת הוא היפך מרז"ל אין אדם יודע במה משתכר, וידוע בזה ביאור רבנו הזקן, שזהו בדוגמא הדעדר הידיעה בביאת משיח עיין באגה"ק סי' כ"ב, וכלשון רבנו הזקן הושוו זה לזה, והוא גם היפך הכתוב לא לחכמים לחם, שפירשו חכמים אפילו בענין הפרנסה. ואף שהתורה אומרת וברכך ה"א בכל אשר תעשה, שצריך לעשות כלי, הרי מבואר שאין בזה סתירה, ועיין בס' המצות להצ"צ עמוד קו, ובלקו"ת כי תצא עה"כ וגלחה את ראשה ועשתה את צפרני"),

וכשעכ"פ מכאן ולהבא ירגישו גם בניו שהתכלית שבעולם תלוי בא"ס הבלתי בעל גבול ותכלית והוא ית' מבטיח שאם בחקותי תלכו - הרי אז - ונתתי גשמיכם וגו' הרי אותן השעות שבניו לומדים ואותן המעלות שבו תחפש בההצעות שידברו עמהם יהיו יותר מתאימים לזה שנצרך להם הן בגשמיות והן ברוחניות, והשי"ת יצליחו לראות רוב נחת חסידותי בכל יו"ח מתוך הרחבת הדעת ובריאות הנכונה.

(אג"ק שם אגרת ג'טו)

וכדי שיקצבו לו הפרנסה למעלה, ה"ז דוקא ע"י התעסקות בענינים של תורה ומצות

מ"ש בהסיבה להעדר ההתעסקות כדבעי מפני טרדות בפרנסה, הרי מבואר בתורת הדא"ח ומובן גם בשכל, אשר בענינים של פרנסה צ"ל שני חלקים: א) שתהי' הפרנסה מוכנה למעלה. ב) שתומשך למטה מעשרה טפחים בבני חיי ומוזוני. וכמבואר בארוכה בכ"מ, ומהם בקונטרס ומעין מבית ה' יצא.

ואיש האומר שאין לו זמן להתעסק בחלק הראשון כיון שטרוד הוא בהמשכה למטה כו' - אין לזה כל מקום בשכל. וכדי שיקצבו לו הפרנסה למעלה, ה"ז דוקא ע"י התעסקות בענינים של תורה ומצות. ולית דין צריך ביאור. ובפרט בהנוגע ל... אשר ההשגחה פרטית שלחה אותם למדינה מיוחדת בשליחות מיוחדת. ומה תועיל ההוספה בהטרדה, כיון שהוספה זו ממעטת ח"ו במילוי השליחות ובמילא גם בהקצבת הפרנסה למעלה ח"ו.

(אג"ק שם אגרת ג'צג)

צריך לעשות השתדלות למלאות רצונו ית' ועי"ז תהי' תוספת ברכה בפרנסה

במענה על מכתבו מ... בו כותב שהוא בגיל ששה עשר ולומד תורה ונפשו חשקה להמשיך בזה, אלא שאביו שי' יש אצלו סברא שיעתיק למדינה אחרת, שבמילא יפסיק או עכ"פ יחליש הוא את לימודו ותחת זה יעזור לאביו בפרנסה.

הנה צריך הי' להסביר לאביו שי' שהשי"ת הוא הזן ומפרנס לכל, וכמו שאומרים בברכת המזון שהיא מן התורה, ובמילא צריך לעשות כל השתדלות למלאות רצונו ית' שעל ידי זה תהי' תוספת ברכה בהפרנסה. ואחת ההשתדלות בזה היא העסק בתורתנו הק' תורת חיים, ולכן ככל שיוסיף בשקידה בלימוד התורה יוסיף השי"ת בפרנסה לאביו ובני ביתו שיחיו, ולכן אדרבה על אביו לסייעו בזה. והוא מצדו יעשה בזה ככל יכולתו הן בלימוד תורת הנגלה והן בלימוד החסידות, ויה"ר שיקוים בו פסק רז"ל יגעת ומצאת.

(אג"ק שם אגרת ג'קסג)

הזן ומפרנס לכל בודאי הכין כבר צנור הפרנסה שלו,

ומאי נפק"מ אם אינו ידוע לע"ע מה הצנור

...מ"ש אודות בנו... שי' שמעיק לו מה שאיננו יודע בלימודי חול, ובמילא גם אינו יודע במה יסתדר בעתיד.

(ובאמת אין פלא באי ידיעתו זו, כי הוא מתאים למרז"ל שכן הוא אצל כל בנ"א, שאין אדם יודע במה משתכר, ויעיין באגה"ק לרבנו הזקן ריש סי' כ"ב, שהשווה אי ידיעה זו לאי הידיעה מלכות בית דוד מתי תחזור, אלא שישנם כאלו המרמים את עצמם ומתברכים בלבבם שידוע ברור העתיד להיות באופן הפרנסה שלהם ושל ב"ב. ובהנוגע לפועל), הרי כיון שהוא בן י"ח טוב ביותר בשבילו, לא רק ברוחניות אלא גם בגשמיות, שלא יבלבלוהו במחשבות אודות תכלית וכו', וילמוד במנוחה בשקידה ובהתמדה, והזן ומפרנס לכל בודאי הכין כבר צנור הפרנסה שלו, ומאי נפק"מ אם אינו ידוע לעת עתה מה הצנור ואופנו,

והאב בפרט שזכה להתחנך בכותלי ישיבת... הרי עליו להודות ולהלל להשי"ת, שלמרות כל ההעלמות הסתרים והשמדות ר"ל הצליחו השי"ת בבן יושב על התורה והעבודה מקיים תכלית בריאתו של האדם שהוא לשמש את קונו.

ולפלא שתיכף כשכותב אודות בנו השני שאין לו חוש בהתמדה כפי שכותב ובמילא כמה זמן נתבטל אצלו אף שהוא בעל כשרון, לא מצאתי במכתבו שגם זה מעיק לו, והלואי שהי' מתבונן איך לתקן את עניני בנו זה ולא לשנות הנהגת בנו הבכור, מובן שאין כוונתי בהנ"ל להטיף מוסר ח"ו אלא כיון ששאל חוות דעתי מוכרחני לתאר הענינים כפי שאני רואה אותם והוא כנ"ל.

(אג"ק שם אגרת ג'שב)

מה' מצעדי גבר כוננו

- חלק שישי -

וכשם דבירידת הנשמה בגוף הנה משביעים אותה תהא צדיק דשבועה זו הוא ענין השובע שממלאים אותה בכחות נעלים שתוכל להשלים כוונת ירידתה, הנה כן הוא בכל אדם ואדם במקום שהוא ניתן לו הכחות רוחניים הצריכים לו לעבודתו במקום ההוא להשלים הכונה אשר בשביל זה ירדה נשמתו

הניצוצות שצריכים להתברר על ידו מחכים עליו שיבררם

הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק [מוהרש"ב] זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע שאל את אחד המלמדים ב"יחידות" אם יש להם קביעות ללמוד דא"ח בימי החול ובשבת קודש.

ויענהו המלמד שבעלי הבתים הם חסידים ויראי אלקים, אבל ללמוד דא"ח אין להם חשק כ"כ ולומדים רק בשבת קודש.

ויאמר הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע: ולא יזו מטרה הביאך השם יתברך מעיר פלונית בחבל וילנה, לעיר פלונית בחבל חרסון, אם רק בשביל המלמדות היה יכול להזמין לך תלמידים גם במקום מגורך או בסמוך לך, והאם שמת לבך כי מה' מצעדי גבר כוננו, בשביל כוונה פנימית?

מאז שאמר הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה לך לך מארצך וגו' וכתוב ואברהם הלך ונסוע הנגבה

לקראת שבת

כט

הותחל סוד הבירורים, ועפ"י גזירת ההשגחה העליונה האדם הולך למסעותיו במקום אשר הניצוצות שצריכים להתברר על ידו מחכים עליו שיבררם, כמו האסורים החבושים בבית האסורים מחכים לגאולתם.

צריך לשום לבו ודעתו על כל הנעשה אתו עמו ומסביב לו

הצדיקים שהם בעלי ראי' רואים הם באיזה מקום הבירורים שלהם מחכים עליהם והולכים שמה בעצמם, ועמא דבר הנה עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות מסבב להם עילות וסיבות שיבואו להמקום שהוא אשר עליהם הוטל העבודה בעבודת הבירורים.

האדם הוא בעל בחירה בכל עניניו, ואין הדעה העליונה חוסמת דרכי בחירתו, והידיעה שלמעלה אינה מכרחת את בחירתו כלל, אמנם מי שחוננו השם יתברך דעת, ועובד את הוי' בתורה ומצות ובעבודה שבלב על דרכי תורת החסידות צריך לשום לבו ודעתו על כל הנעשה אתו עמו ומסביב לו.

האדם מכבד את מקומו

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע אמר לי בשם אביו הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק [מוהר"ש] זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע כי מאמר הגמרא (תענית כא, ב) לא מקומו של אדם מכבדו, אלא האדם מכבד את מקומו, דבכבוד יש ב' פירושים לשון כבדא, וכמארז"ל ע"פ כבד לב פרעה נעשה לבו ככבד, ולשון כבוד שהוא גלוי אור מקיף נעלה, וזהו לא מקומו של אדם מכבדו, כלומר מקררו, אלא אדם מכבד את מקומו שניתן לו כח ועוז להאיר את מקומו באור תורה ועבודה.

וכשם דבירידת הנשמה בגוף הנה משביעים אותה תהא צדיק דשבועה זו הוא ענין השובע שממלאים אותה בכחות נעלים שתוכל להשלים כוונת ירידתה, הנה כן הוא בכל אדם ואדם במקום שהוא ניתן לו הכחות רוחניים הצריכים לו לעבודתו במקום ההוא להשלים הכונה אשר בשביל זה ירדה נשמתו להתלבש בגוף בכלל, ובפרט במי אשר ההשגחה העליונה הביאתו בעילות וסיבות שונות ממקום למקום.

אחרי הדברים הקדושים אשר דבר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע עם המלמד החסיד נ"ע הנה כל הדיבורים הביאורים וההסברים אך למותר המה, כי כל אחד ואחד לא רק שמבין ומשיג את הדברי קדש ודברי חיים הנאמרים בזה, אלא גם מרגישים בהרגש נפשי, ועלינו רק לשום לבנו ודעתנו איך ובאיזה אופן להביא הדבר הזה, לעשות סביבה של אור תורה ולימוד דא"ח מהכח אל הפועל, ולהתחנן אל הוי' בתפלה ותחנונים כי הוא ית' יחוס וירחם להושיע כי יבא לפועל טוב, וטוב יהי' בגשמיות וברוחניות.

(אגרות קודש ח"א, ע' שכט-שלא)

